

SØPPELSTREIKEN

1980

Forord med takk

Det å streike er ikke noe nytt for renholdsarbeiderne i Oslo. Det å gå til en arbeidsnedleggelse som er ulovlig i følge avtaler og regler i arbeidslivet, er heller ikke noe nytt. Det er ikke ukjent for oss å få saker og ting gjennom med «ulovlige» virkemidler. Men det pleier å gå raskt. Spontane aksjoner på en dag eller to er det vanlige. Da vi la ned arbeidet 29. september var det vel ikke mange som regna med at det skulle gå tre uker før kommunen ga etter. Vi må helt tilbake til 1915 for å finne at Oslo renholdsarbeidere er ute i en streik

«på egen hånd» (uten forbundet) som varer lenger. Den gang la renholdsarbeiderne ned arbeidet i over en måned. Da ble de tvunget tilbake til arbeidet uten å ha oppnådd noe som helst.

Denne gangen gikk det bra for arbeiderne. Det var kommunen som måtte kapitulere over hele linja. Hvorfor gikk det så bra? En ting er sikkert: Uten støtte fra fagbevegelse, politiske organisasjoner og enkeltpersoner hadde vi aldri seira.

En måte å takke på er denne oppsummeringa av søppelstreiken 1980.

Kanskje har vi gjort erfaringer som andre kan dra nytte av. Kanskje kan vi gi mot og inspirasjon til andre. Det trengs i tider der arbeidsgiverne er på offensiven, enten de nå heter direktør Pål Kraby, Fred Olsen eller lønns- og personalråmann Kjell Johnsen.

For oss som arbeider på Renholdsverket er det også viktig å skrive vår egen historie, og streiken blir en viktig del av denne historien. Vi håper leserne bærer over med at enkelte avsnitt derfor blir ganske detaljerte.

Bakgrunnen

Vi må gå et stykke tilbake i tida for å forstå hvorfor det ble streik og hvorfor den ble såpass langvarig. Stikkordene er rasjonalisering og nytt lønnsystem.

Rasjonalisering

Siden begynnelsen av 70-åra har det blitt drevet en steinhard rasjonalisering ved Renholdsverket, spesielt innfor den avdelinga som tømmer husholdningsavfall (ca. 240 mann). Stadig færre arbeidere tømmer en stadig større mengde søppel. Metodene kommunen har brukt for å gjennomføre rasjonaliseringa, er flere.

For det første har kommunen skaffa seg det tekniske grunnlaget som var nødvendig. Moderne biler med heis som komprimerer eller presser sammen søpla, gjør det mulig med mer effektive hentesystemer og innlasting av mye mer søppel på hvert lass. Forbrenningsanlegg og omlastingsstasjon sentralt i byen korter ned kjøretida. Sjøl om dette utstyret nå begynner å falle fra hverandre på grunn av manglende bevilgninger, var det en av forutsetningene for rasjonell tømming.

For å utnytte den tekniske kapasiteten var det nødvendig at hvert arbeidslag henta inn mye mer søppel enn før i løpet av arbeidsdagen. For å få til det, lanserte kommunen et nytt akkordsystem. Det gjorde det mulig for en del av arbeiderne — i noen år — rundt 76—78 å skaffe seg en relativt bra inntekt. Baksida av medaljen var store lønnforskjeller mellom lagene og en økning av slitasjesykdommene.

For kommunen var akkordsystemet en stor fordel. Arbeidsnormen ble pressa oppover. Det vil si at normen for hva en arbeider skulle bære av søppel pr. dag ble liggende høyt, altfor høyt i forhold til hva som f.eks. var forsvarlig fra et helsemessig synspunkt. Men sjølsagt brukte kommunen denne normen som utgangspunkt når det ble innleda forhandlinger om overgang til fastlønnssystem ved Renholdsverket. Og det godtok Oslo-kontoret til Norsk Kommuneforbund (NKF) som forhandla

på vegne av oss. I det hele tatt levner disse forhandlingene Oslo-kontoret liten ære.

Overgang til fastlønn

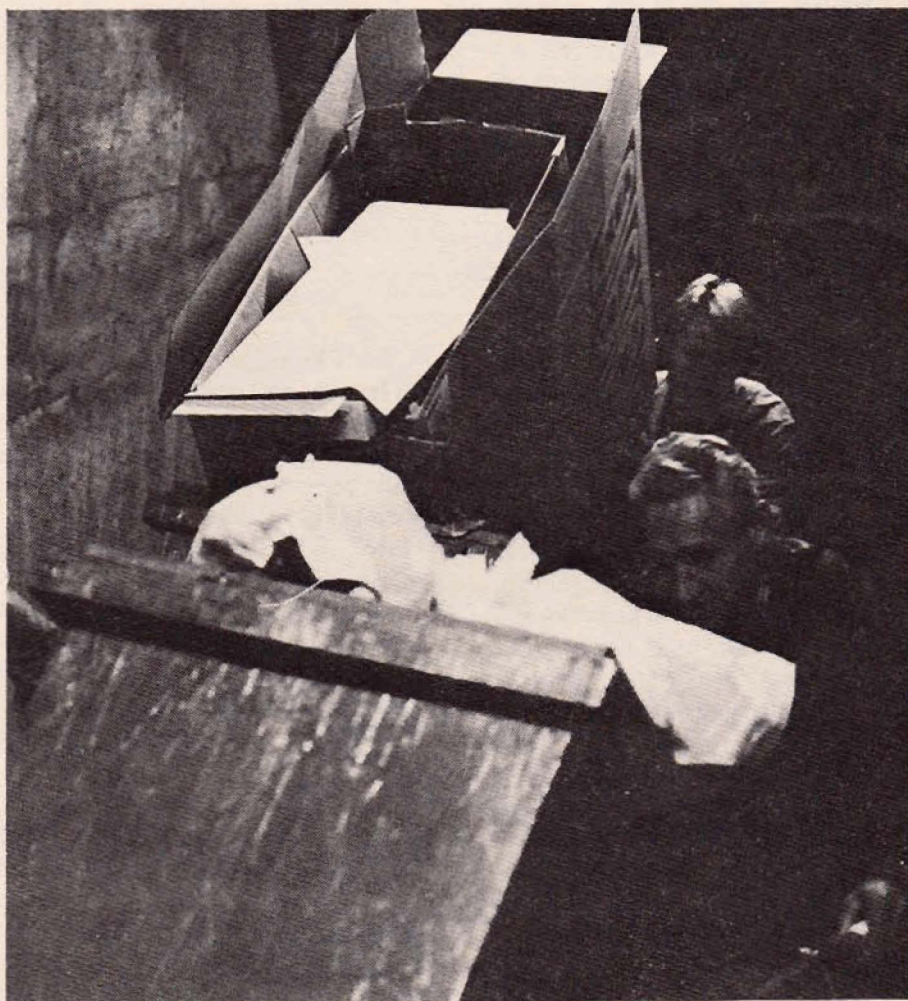
Overgangen fra akkord til fastlønn i husrenovasjonen ble lufta på medlemsmøter i Arbeiderforeninga flere ganger i løpet av 1977. Medlemmene var hele tida klart avvisende til innføring av fastlønn i denne avdelinga, vi ville ikke engang diskutere spørsmålet før vi hadde fått full kompensasjon for den lovbestemte arbeidstidsforkortelsen fra året før. Da arbeidstida ble nedsatt fra 42½ til 40 timer hadde vi i motsetning til alle andre bare fått halv kompensasjon.

Men både i fagforeningsstyret og i NKF var det sterke krefter som ville ha gjennom fastlønnssystemet. På medlemsmøte i januar -78 ble det lagt

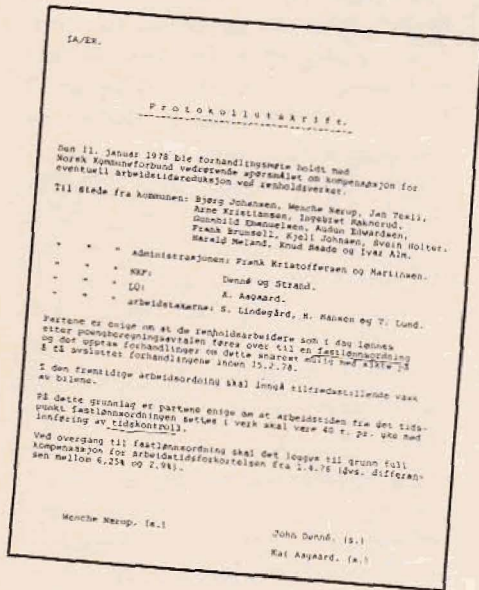
fram et forslag fra styret. Avtalen betydde at ei rekke særavtaler falt bort, f.eks. godtgjøring for ekstraarbeid ved høytider, for ekstrakjøring til Grønmo og for stans i arbeidet på grunn av trøbbel med bilen. I tillegg skulle tidskontrollen med arbeidet skjerpes. Denne bitre pillen hadde styret forsøkt å sukre med løfter om full kompensasjon for arbeidstidsforkortelsen fra 1976. Men det ble ikke søtt nok. Medlemsmøtet krevde nye forhandlinger og nedsatte et eget forhandlingsutvalg uavhengig av styret i foreninga.

To dager seinere kommer det et oppslag fra Oslo-kontoret hvor det heter at det ikke er adgang til nye forhandlinger. Styret innkaller til ekstraordinært årsmøte og stiller kabinettspørsmål: Enten så godtar medlemmene avtalen, eller så går styret. Styret gikk.

Til tross for dette gjorde NKF avtalen gjeldende fra midten av febr-

ar. Sånt har Kommuneforbundet formelt adgang til fordi det er forbundet som forhandler på vegne av oss. Vi er ikke forhandlingspart! Dette er avtalen:

Økende misnøye

Som vi hadde frykta, viste avtalen seg å være dårlig. De fleste i husrenovasjonen gikk ned i lønn, nye lønnsforskjeller oppsto. Samtidig begynte kommunen for alvor å skjære i budsjettene. Manglende bevilgninger førte til en stadig dårligere bilpark. Mindre penger til reservat førte ofte til at flere lag måtte ut med en mann for lite. I perioden 1975—79 ble det gjennomført flere ruteomlegginger, og hver gang forsvant det et lag eller to. Arbeidet ble fordelt på de andre. Renholdsarbeiderne fikk stadig mer å gjøre og stadig dårligere reallønn. Stadig flere slutta, og belastningssykdommer og attføringsproblemer ble stadig større. Kort sagt: misnøyen steig på Renholdsverket.

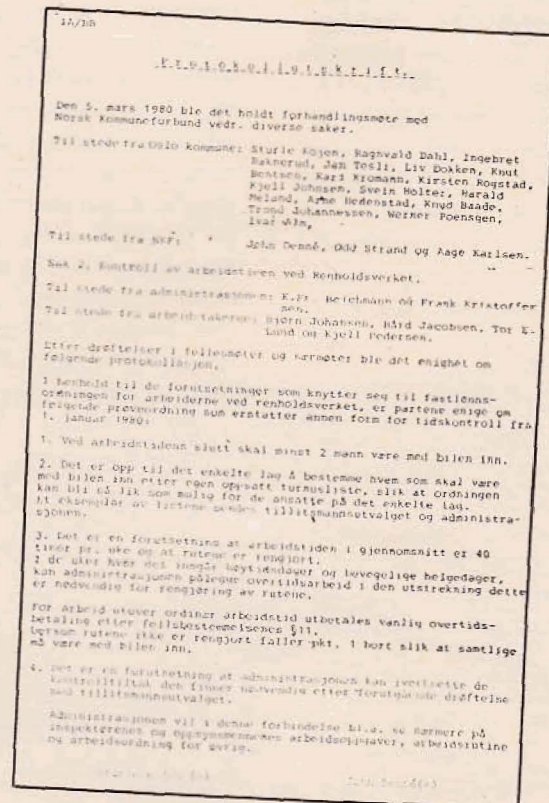
Men fortsatt hadde vi en frihet i behold: Friheten til sjøl å legge opp arbeidet innfor bestemte rammer. På den måten kunne vi gjennom godt samarbeid på lagene og et noe høyere arbeidstempo enn det ble krevd av oss innarbeide noe fritid på de letteste dagene. Dette er et vanlig arbeidsprinsipp overalt hvor det drives renovasjon og har i Norge blitt kalt lajeprinsippet. Denne friheten har renholdsarbeiderne i Oslo slåss for og forsvart helt siden den ble avtalet i 1935.

Kommunen og Kommuneforbundet hånd i hånd.

Så begynte kommunen med forsøk på å gjennomføre den tidskontrollen som var innebygget i fastlønnsavtalen. Det kom forslag om stemplingsklokke og fartsskrivere i bilene, om stemping for hvert lag under ett. Alle forslagene ble avvist av Arbeiderforeninga. Protokoller ble undertegna av Kommuneforbundet og forslagene vandra rundt i byråkratiet, men det

kom ingenting ut av det.

Den 5. mars 1980 ble det igjen undertegna en protokoll om tidskontroll. Forhandlere fra Arbeiderforeninga var tilstede, men nekta å godkjenne protokollen. Det gjorde ikke John Denné fra Oslo-kontoret. Som så ofte før undertegna han på vegne av oss, mot vår vilje. Slik så protokollen ut:

Dette kunne vi sjølsagt ikke godta. Vi lot som om protokollen ikke eksisterte og kjørte som før. Vi ville først prøve om ikke dette også bare var en papirbestemmelse, slik det hadde vært tidligere.

Men midt på sommeren begynte administrasjonen å kontrollere lagene ved innrykk. Der satt oppsynsmennene i porten og skreiv oss opp som om vi skulle være drittunger som kom for seint på skolen. Temperatu-

ren steig. Det var tydelig at kommunen nå hadde tenkt å sette hardt mot hardt og gjennomføre protokollen fra mars.

Vi på vår side vedtok fortsatt boikott av turnuslistene, og ferievikarene stilte seg solidariske.

1. september kom det ny beskjed fra administrasjonen. Turnuslistene skulle fylles ut. Vi fortsatte boikotten, ingen lister ble levert. Vi kjørte som før. 9. september var det møte i Ar-

Nominell lønn,
gj.snitt i søpla
Reallønn, 1976=100

	1976	1977	1978	1979	1980
Nominell lønn	79 000	81 000	89 000	88 000	92 000
Reallønn	79 000	74 000	74 000	69 000	62 000

Antall renholdsarbeidere
Husholdningssøppel (tonn)
Tonn pr. arbeider

	1973	1976	1980
Antall renholdsarbeidere	434	340	292
Husholdningssøppel (tonn)	100 000	112 000	132 000
Tonn pr. arbeider	230	329	445

beiderforeninga. Der ble det enstemning vedtatt en uttalelse hvor det blant annet heter:

En skjerpet tidskontroll har den siste tiden skapt betydelig uro og irritasjon blant Oslos renholdsarbeidere. Overvåking av «arbeidstidens overholdelse» og turnuslister over hvem som skal følge med bilen inn ved arbeidstids slutt, er nytt for oss.

Problemene skriver seg tilbake til fastlønsavtalen med innebygget tidskontroll som ble vedtatt over hodet på renholdsarbeiderne i 1978. Fagforeningens medlemmer og tillitsmenn har siden, gang på gang, gått imot en opptrapping av de allerede eksisterende kontrollordninger. Like fullt har man prøvet å presse på oss tidskontroll i form av stemplingsklokke, fartsskrivere og nå mønstring etter turnuslister.

Vi vil klargjøre noen prinsipielle synspunkter:

Innhenting av husholdningsavfall og privatavfall er akkordarbeid med geografisk bestemte ruter som blir holdt reine daglig, uansett variabler som vær og føreforhold, trafikale forhold, etc. Arbeidsmengden måles etter et poengsystem og tilsvarer 40 timers uke. Dersom administrasjon eller arbeidstaker mener at arbeidsmengden skiller seg fra dette, har en rett til å kreve kontroll. Kontrollen har uttrykt enigheten mellom administrasjonen og arbeiderne med hensyn til hva som er rimelig arbeidsmåte og arbeidstempo.

Det ligger i arbeidets karakter at innhenting av søppel og privatavfall ikke kan skje etter en firkantet håndhevet 8 timers dag.

Renholdsarbeiderne kan i alminde- lighet ikke avbryte arbeidet når det gjenstår deler av ruta (like lite som postbud, reingjøringsassistenter, o.a.). Det kreves fleksibilitet for å få avfallet vekk under skiftende og vanskelige arbeidsforhold.

Tidskontrollen er et alvorlig angrep på rettigheter som renholdsarbeiderne har slåss fram gjennom tiår. I fagforeningens historie heter det om tariffrevisjonen 1935:

«For renovasjonsarbeiderne ble det av særlig betydning at man fikk tariff-festet arbeide på laje, d.v.s. at når det arbeide som er tildelt de enkelte lag er utført er arbeiderne dermed fri for dagen selv om ikke den ordinære arbeidstid er utløpt. Innfø-

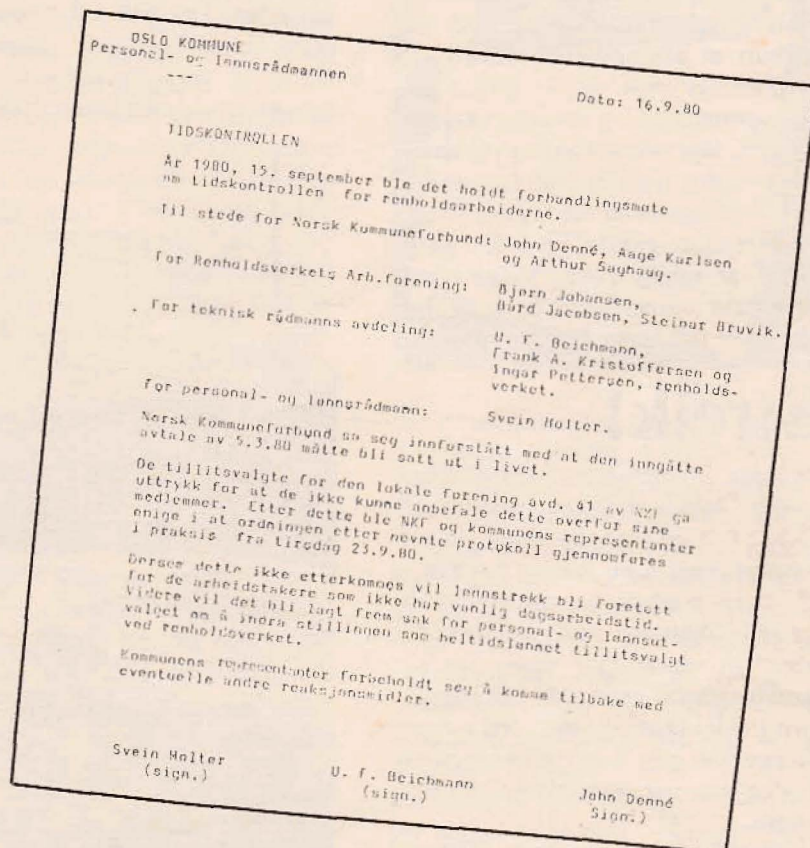
relsen av laje er noe som renovasjonsarbeiderne meget tidlig begynte å arbeide for, og i de seinere år har det vært anvendt som alminnelig praksis.» Vi kan ikke akseptere både 40 timers uke og akkordbetingelsen om reine ruter. Holder vi 8-timersdagen, blir vi «tatt» hvis ikke rutene er reine. Og omvendt, — holder vi rutene reine, blir vi «tatt» på 8-timersdagen. Dette undergraver fullstendig våre faglige basis.

Så ble det undertegna en ny protokoll av NKf og kommunen 15. sep-

Søppel og privattømming etter faste geografiske ruter er og må være akkordarbeid.

Den tidlige tidskontrollen oppleves som en mistenkeliggjøring av vår arbeidsinnsats og er derfor til betydelig irritasjon. At vårt yrke har lav anseelse, må vi leve med. Men at jobben vi utfører ikke blir vedsatt og respektert av våre kommunale arbeidsgivere, finner vi uholdbart.

tember. Dette skammens dokument ser slik ut:

Dette var dråpen som fikk begeret til å flyte over. Nå måtte vi gjøre noe. Men hva skulle vi gjøre, hvilken aksjonsform skulle vi velge? Tirsdag morgen, den 23. september, den da-

gen trekk i lønna skulle begynne for de som ikke fulgte bilene inn og leverte turnuslister, ble det innkalt til plassmøte for å diskutere situasjonen.

Draga i været, eller...

Det var spenning i luften. Det lå streik i luften, men flertallet på møtet ville holde hue kaldt. Dette tegna til stor-konflikt, vi trengte å forberede oss og vi hadde tida på vår side. Foreløpig vedtok vi derfor ikke noe konkret. I en uttalelse sa vi bare at dersom ikke turnuslistene og trusselen om trekk i lønn ble trukket tilbake, ville vi på møte mandag morgen den 29. september vedta en eller annen form for aksjon som mottiltak.

At vi gikk inn for å ta det litt rolig og gi en frist, er ikke så sjølsagt som det kanskje høres. På Renholdsverket er det en ganske sterk faglig tradisjon med røtter tilbake til syndikalis-tenes glansdager i Arbeiderforeninga rundt 1910—15. Den er sterk fordi vi har et så effektivt streikevåpen. Det er fristende å si «draga i været» når vi vil ha noe gjennom, og direkte og spontane aksjoner har da også vist seg virkningsfulle flere ganger.

«Draga i været» er et godt uttrykk for full stans eller streik. Det stammer fra den tida vognene ble dradd av hester. Når hestene blir spent fra, står vognene med draga i været. Men som ei linje i den faglige kampen, er direkte aksjon lite brukbar. Det viste seg blant annet som nevnt i 1915. Når det er store saker det dreier seg om, når som i vårt tilfelle kommunen rus-ter seg til storangrep, holder det ikke med spontane aksjoner.

Det forsto vi altså. Det heva seg riktignok røster på møtet som ville barke løs med det samme, men de fikk liten tilslutning og uttalelsen ble tilslutt vedtatt enstemmig. Det ble nedsatt et aksjonsutvalg på 10–12 medlemmer som skulle drøfte aksjonsgrunnlaget og aktuelle aksjonsformer, lage pressemelding og sette i gang andre nødvendige forberedelser. Representanter for styret i Arbeiderforeninga gjorde sin plikt, sa at dette var veldig ulovlig ifølge regler og avtaler i arbeidslivet og at de derfor måtte trekke seg fra vervene sine.

Streik!

Mandag morgen kom uten at kommunen hadde trukket truslene tilbake. På det innkalte møtet la aksjonsutvalget fram forslag om hva vi skulle svare denne arrogante holdninga til kommunen med, og forslaget var som venta: Full stans. Streikegrunnlaget var greit nok. Det var: Ingen trekk i lønn og vekk med turnuslistene. Det som ikke var like greit var hvilke grupper som skulle tas ut i streik.

To syn sto mot hverandre. Det ene sa en for alle, alle for en. Skal vi streike, så skal vi streike. Da tar vi ut alt vi har. Alle avdelinger og alle medlemmer av Arbeiderforeninga i streik med det samme. Vi stenger verksted og toilettene og tankavdelinga og kloakkavdelinga og forbrenningsanlegget, kort sagt alt sammen. Og først og fremst stenger vi Grønmo fyllplass. Det blir skikkelig kaos, særlig på Grønmo med all containertrafikken i stå, og kommunen kommer til å gi seg raskt. Det var spontan og direkte aksjon over hele linja vi skulle ha.

Heller ikke nå var det særlig stemning for en slik framgangsmåte. De som hevda det andre synet ville fortsatt ta det mer med ro. Prinsippet vi

skulle følge var å ta ut de gruppene som i første rekke ble ramma av turnuslistene. Det var «søpla», dvs. de som tømmer husholdningssøppel, det var priveten — de som tømmer bøtte-doene, og det var kloakkavdelinga, og det var gårdsvognavdelinga. De to siste avdelingene var det tvil om, men arbeiderne der ville så gjerne sjøl, så de ble tatt med.

Det viktigste var at Grønmo ikke skulle med i første omgang. For det første fordi de som jobber der ikke ble ramma av angrepene fra kommunen. For det andre fordi det ville bli et enormt press for å få åpna fyllplassen igjen. Det ville bli slåssing med politi før vi hadde sått sjansen til å vinne forståelse for krava våre i opinionen, og dermed lettere å få godtatt

en politiaksjon mot «en håndfull ulovlig aksjonerende renholdsarbeidere». For det tredje fordi vi ville trenge alle de venner vi kunne få. Stengte vi Grønmo ville vi få containersjåfører og alle andre som er avhengige av fyllplassen imot oss. For det fjerde er det aldri lurt å spille ut alle kortene med det samme. Vi ville tjene på å holde trumfesset på hånda en stund til.

Dette synet gikk gjennom. Streikegrunnlaget var klart. Det var enighet om hvilke grupper som skulle tas ut i første omgang. Og så: — De som støtter forslaget fra aksjonsutvalget viser det ved håndsopprekking, de andre holder seg i ro. Alle armene føyk i været. Enstemmig og stor jubel. Vi var i streik.

Mandag 29. september: Streik og stengte porter.

Streik som kampmiddel

Streik som kampmiddel har alltid blitt mye diskutert i arbeiderbevegelsen. Tradisjonelt har streiken blitt sett som arbeidernes sterkeste våpen i drakampen mellom arbeidere og arbeidsgivere. Det er ikke uten grunn at det i dagens Norge er så godt som forbudt å streike. Et stadig tettere nettverk av lover og regler har ført til at nesten alle streiker nå for tida er såkalte ulovlige streiker. At et samfunn som ikke ønsker innflytelse for arbeidsfolk forsøker å beskytte seg mot dette med lover og regler, er helt naturlig. Hvilken enorm kraft strei-

kevåpenet egentlig er, så vi sist i Polen.

Men om arbeidsgiverne og samfunnet aldri så mye ønsker seg et arbeidsliv uten streik, og om de lager aldri så mange lover og regler for å oppfylle ønsket, så er ikke det alltid nok. Når urettferdigheten blir for stor, da hjelper det ikke at arbeidsfolk flest er ganske lovlidige. Da streiker de sjøl om det er «ulovlig».

At streiken vår også var «ulovlig», det skjønnte vi alle sammen. Det lå i kortene allerede fra starten av, da styret i Arbeiderforeninga trakk seg.

Vi ville altså ikke få hjelp fra forbundet. Gikk vi ut i streik, gikk vi på egen hånd og måtte organisere streiken vår sjøl. Hvordan gjorde vi det?

Det første var sjølsagt å velge en streikekomité. Det gjorde vi på den måten at det eksisterende aksjonsutvalget ble utvida med 10—12 mann. Med noe i underkant av 250 mann i streik, hadde vi et forholdstall mellom streikekomitéen og de streikende på 1:10.

Streikekomitéen

Det var altså en ganske stor streikekomité som trengte skikkelig organisering for å fungere. Komiteen konstituerte seg sjøl, og valgte et arbeidsutvalg som skulle ha kontinuerlig oversikt og den daglige ledelsen av streiken. Det skulle også forberede orienteringsmøter og streikemøter som fra første dag ble faste innslag.

Hver morgen kl. 8 møtte samtlige streikende til orienteringsmøte. Det ble ført kontroll med fram møte og at ingen uvedkommende var tilstede i garasjen hvor møtene ble holdt. På orienteringsmøtet ble det informert om siste nytt, og folk ble motivert og fordelt til forskjellige oppgaver som skulle gjøres i løpet av dagen (standsarbeid, løpeseddelutdeling, vaktjeneste o.l.) Viktige saker som vi måtte stemme over ble lagt fram til streikemøtet kl. 13. Der ble forslagene stemt over. Vi gjorde det på denne måten for å sikre en demokratisk behandling og for ikke å gjøre overilte vedtak. De dagene det ikke var behov for streikemøte midt på dagen, ble de streikende fritatt etter at nødvendige oppgaver var fordelt på orienteringsmøtet.

Streikekomiteen valgte også ansvarlige for de områdene som trengte spesiell organisering:

- Økonomi. Samle inn støtte og ha kontroll med utbetalinger.
- Kultur. Aktivisering av gutta i fritida og få tak i underholdning til møtene.
- Vakhold. Først og fremst kontroll med streikebryteri rundt i byen, på fyllplassen rundt Oslo og på Grønmo. Siden også organisering av vakholdet når Grønmo og forbrenningsanlegget ble stengt.
- Dispensasjoner. Kontroll med tømning som aksjonskomiteen

godkjente, i første rekke smittefarlig avfall på sykehusene. Etter en stund også doene til gamle og uføre.

- Informasjon. Orientering både til de streikende arbeiderne og de gruppene som ikke var i streik. Opplysningsarbeid utad i form av løpesedler, pressemeldinger, avisinnlegg o.l.

De første dagene var det dette siste som ble noe av det viktigste. Streiken var en typisk «media-streik», fra første stund fikk den store oppslag i presse og kringkasting. Det var livsviktig at vi kom ut med vårt eget syn på konflikten. Grunnen til den store interessen fra massemedia var jo at dette var en streik som direkte ramma en uskyldig tredje part. Og denne tredje parten var ingen mindre enn hele befolkninga i Oslo! Skulle vi ha noen som helst forhåpning om å vinne streiken, måtte vi ha sympatien i befolkninga på vår side. Vi mente vi hadde rettferdigheten på vår side, men kunne ikke regne med at presse og kringkasting ville forsøke å overbevise folk om det. Det måtte vi gjøre sjøl.

Informasjon

Det første vi gjorde var å lage et «åpent brev til Oslos innbyggere». Et utvalg lagde et forslag til løpeseddel som så ble diskutert og godkjent i streikekomiteen. Vi forsøkte så godt vi kunne å kombinere en effektiv arbeidsstil med demokrati. Vi hadde dårlig tid, og vi måtte sikre oss mot at det ble spredd løpesedler med innhold som mange ikke var enige i. Det ble gjort på den måten at informasjonsutvalget fikk fullmakter på et grunnlag av hovedpunkter som streikekomiteen hadde diskutert seg fram til. Det fungerte aldeles utmerka. Det gikk nok litt på bekostning av demokratiet når det var som mest hektisk. Da lå utvalget litt foran i løypa med ferdigsydde opplegg som det ofte ble dårlig tid til å diskutere. Men ingen sure fjes når resultatene forelå som løpesedler, pressemeldinger eller liknende.

Allerede andre dagen var det åpne brevet ferdig trykt i et opplag på 50 000. Der forklarte vi bakgrunnen for streiken og kravene våre. Etter vel ei uke var streiken godt kjent. Da lagde vi en løpeseddel som plukka istyk-

ker de argumentene kommunen hadde forsøkt seg med, fortalte om arbeidssituasjonen vår og gikk grundigere inn på kravene våre ut fra dette.

Begge disse løpesedlene var lange, og det er ikke bra at løpesedler er lange. Da blir de ofte ikke lest. Det tror vi våre allikevel ble. De ble det fordi streiken direkte angikk alle som bor i denne byen, men også på grunn av måten de ble spredd på. Det er jo sånn at arbeidsplassen vår er hele byen. I hver eneste krik og krok står det en søppelkasse eller sekk som blir henta av oss. Vi kjenner byen og vi kjenner mange folk på rutene. Spredninga av løpesedlene skjedde på den måten at hvert lag dekket sin rute. Putta i postkasser, klistra opp på stolper og dører, la ut i butikkene, festa dem bak vindusviskerne osv. Sammen med utdeling fra stand og sentrale steder, utafør åpne møter o.l. og i byen, ble resultatet ei effektiv spredning over hele Oslo.

Siden lagde vi en løpeseddel som forutsatte kjennskap til argumentene våre. Der oppfordra vi folk til å støtte oss gjennom vedtak i organisasjonen de var tilknyttet, direkte henvendelser til kommunen, lesebrev o.l.

Vi var flinke til å få ut informasjon på egen hånd, både med løpesedler og stadige pressemeldinger. Det vi ik-

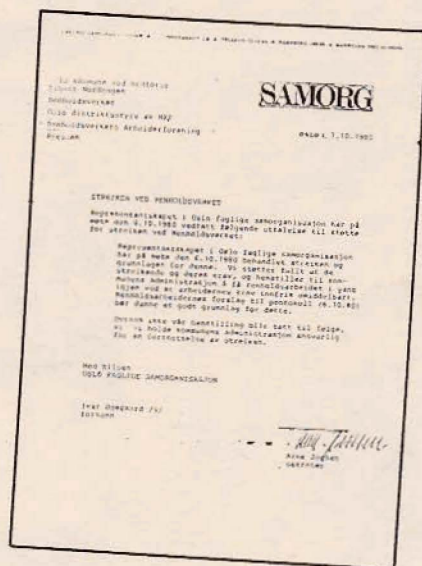
Økonomi og støttearbeid.

Vi trengte penger til trykking av løpesedler o.l. Det var greit. Men streiken var ulovlig. Vi fikk ikke noe fra streikekassa i forbundet etter foreningas midler. Ville vi ikke også trenge penger, masse penger, til streikebidrag? Det spørsmålet var ikke like greit. Her hadde vi et problem som aldri ble skikkelig løst. På den ene sida ble vårt eget innsamlingsarbeid og støttearbeid organisert med det for øyet at dette kunne bli langvarig. Sjø om det nok skulle vært satt inn flere krefter på dette området, var utgangspunktet klart: Her måtte vi regne med langvarig kamp. Metodene for vårt eget innsamlingsarbeid var lister og bøsseinnsamling fra stand. Det var ingen tvang, bare de som hadde lyst deltok i innsamlinga. De som deltok samla da også inn med liv og lyst. Blant annet samla steikevaktene på Grønmo inn rundt 1000 kroner hver dag. Men de som samla inn var for få, og her kommer vi til den andre sida.

På den andre sida var det nemlig sånn at mange var en del brydd av å samle inn penger. Det heva seg røster på de første streikemøtene som var imot slik «tigging». Nå tilhørte muligens stemmene folk som var imot hele streiken, men poenget her er at det ikke ble tatt noe skikkelig oppgjør med dette synet. Og hvorfor ble det ikke det? Først og fremst fordi ideen om at dette skulle bli kortvarig satt dypere i de fleste av oss enn vi var klar over. Det vi hadde erfaring fra, var som nevnt kortvarige aksjoner på en dag eller to. Da har det alltid vært praksis at vi har fått betalt for streikedagene. Søpla blir jo liggende, og vi fjerner den når vi tar opp arbeidet igjen. Kommunen har aldri vært imot dette, og i de første tilbudene vi fikk under denne streiken var da også betaling for streikedagene med.

Men når det blir storkonflikt og streiken strekker seg over uker, er det klart kommunen vil trekke et slikt tilbud. Vi skulle nok gått hardere inn for å planlegge med dette som en mulighet. Sjølsagt skulle vi slåss for prinsippet om betaling for streikedagene. Men hadde vi fullt ut forstått at det denne gangen ikke vare var draga i været og ferdig med det, hadde vi også tatt mer alvorlig på dette med «tigging». Vi skulle ha regna med at vi ville trenge penger til streikebidrag.

Når vi var litt baktunge med økonomiarbeidet, hadde det desto større betydning at det raskt ble oppretta en støttekomite. Initiativet til det ble tatt av faglige tillitsvalgte som så sitt ansvar for at streiken ble ført frem til seier. De fleste av disse hadde sjøl streikeerfaring som skulle bli verdifull for oss. De stilte telefon, kontor og annet utstyr til disposisjon. I den grad de hadde ledig kapasitet drev de også direkte støttearbeid for oss på sine faglige kontakter. De gjorde også sitt til at streiken ble tatt opp på representantskapsmøte i Oslo faglige samorganisasjon 6. oktober.

Utenfor Fokets hus hadde et tjuetall renholdsarbeidere stilt med løpesedler og bøsser. Noen roter seg også inn på møtet. Forslaget om støtte til renholdsstreiken ble reist fra benken. Møtet vedtok en uttalelse som var en god plattform for det faglige støttearbeidet videre. Samorganisasjonen sendte uttalelsen, sammen med streikekomiteens eget materiale, ut gjennom sitt nett.

Komiteen tok også på seg å arrangere et åpent støttemøte for å styrke økonomien. Det skulle være en kulturmønstring med faglige appeller. Vi var belastet med andre oppgaver, så støttekomiteen tok ansvaret for å løse arrangementet trygt i havn. Av praktiske grunner måtte møtet utsettes en uke. Resultatet var at støttemøtet ble omgjort til seiersfest 20. oktober. Det hadde vi ikke noe imot.

Parallelt med støttekomiteens arbeide jobba vi også sjøl for å komme

ut til fagbevegelsen med informasjon og anmodning om moralsk og økonomisk støtte. Av en fagforening som hadde streika ganske nylig fikk vi låne prioriterte adresselister, i tillegg var det viktig for oss å gå på de kommunale foreningene rundt i landet. Først skreiv vi brev, så purra vi etter noen dager på telefon.

Vi sendte også folk direkte på arbeidsplasser og kantiner, i spisepauser og på fagforeningsmøter. Noen reiste til Bergen og Trondhjem. Overalt ble vi godt mottatt, fikk med oss støtteuttalelser og samla inn penger. Men det er en arbeidskrevende metode, og vi prioriterte nok også denne oppgaven for lavt.

Sett under ett gikk det økonomiske arbeidet tregt, altfor tregt. Sluttresultatet var også for dårlig. Vi opplevde mange gledelige unntak. Spesielt fagforeninger med egne ferske streikeerfaringer var raskt ute. Fra landsmøtet i Kjemisk Industriarbeiderforbund fikk vi 10 000 kroner. Vi fikk støtte fra de kommunale arbeiderforeningene: Drammen og Kristiansand, fra renholdsarbeiderne i Bergen, Trondheim, Stavanger og Tromsø og fra flere kommunale foreninger i Oslo. Men i det store og det hele er fagbevegelsen fortsatt altfor treg når det gjelder å støtte fagforeningskamerater i kamp. Vi kan nok takke oss sjøl i stor grad for at det fikk så dårlig med økonomiarbeidet under streiken vår, men det er også andre årsaker. Blant annet er det et problem at det er så lave grenser for hvor mye styrene rundt omkring kan bevilge til streikende. Sjø har vi f.eks. ei grense på kr. 200 som vi nå forstår er altfor lavt. Det er også et sørgelig faktum at mange tillitsvalgte fungerer som en propp i arbeidet med å samle inn rask og stor støtte til arbeidere i streik.

Til å begynne med satte vi også sjøl en propp i støttearbeidet. Vi ville ikke motta støtte fra andre enn fagbevegelsen. Vi ville ikke ha noe med politiske partier og organisasjoner å gjøre. Dette var nok også et uttrykk for en syndikalistisk idé: At politikk og politisk arbeid ikke er viktig. Men for mange var det først og fremst frykt for at streiken skulle bli politisk stempla. Resultatet var at vi blant annet sa nei takk når ungdomsorganisasjoner som Sosialistisk Ungdom og Rød Ungdom tilbød seg hjelp til løpeseddelutdeling.

Både i streikekomiteen og på møte-

ne var det hele tida folk som mente vi måtte ta i mot all den støtten vi kunne få når det bare var på våre egne vilkår. Ikke bare trengte vi det fordi streiken kunne bli langvarig og vi ville trenge masse penger. Det var også viktig med politisk støtte for å presse kommunen. Politikk er viktig, spesielt når arbeidsgiveren er politisk valgt!

Det var dette synet som fikk tilslutning etterhvert. Hvem var det som snakka om «innblanding utenifra» da Rød Valgallianse på Lambertseter og Abilsø troppa opp med 500 kroner

og nysteikte vaffer til frosne streikevakter på Grønmo den siste natta? Penger og støtteuttalelser strømma inn, særlig fra AKP (m-l), men også fra Sosialistisk Venstreparti, fra Rød Valgallianse og Arbeiderpartiets partilag på Renholdsverket. Dette var riktignok eneste støtteuttalelse vi fikk fra Arbeiderpartiet, men den hadde stor betydning fordi så mange fra administrasjonen er med der. De fleste forsto at dette ikke bare styrka vår egen moral, men også presset på kommuneledelsen. Så lenge ingen forsøkte å blande seg inn i streiken,

men bare ønska å støtte oss på våre vilkår, mottok vi støtten med takk.

Synet vårt på støtte fra politiske organisasjoner forandra seg altså under streiken. Det gjorde også perspektivet vårt på streiken. Den store støtten som etterhvert kom til uttrykk fikk oss til å forstå at vi ikke bare slæss for oss sjøl. Det var tydelig at mange ønska en seier for oss like brennede som vi gjorde sjøl. Vi syntes støtten vi fikk forplikta oss til å stå på, den betydde mye særlig den siste tida.

Full fart på stand.

Kultur

Vi er så heldige her i landet at vi har en hel del kunstnere og kulturarbeidere som stiller opp på arbeidsfolks side. Muligens blir det trukket for store vekslar på deres velvillighet, men de skal vite at det de gjør betyr umåtelig mye. Tenk bare hva slikt som dette betydde for oss: Det er tidlig morgon med halvlys i garasjen.

Orienteringsmøtet skal begynne. Det er den dagen vi skal i Arbeidsretten for å høre hva jussen sier om streiken vår. Den noe spente pratinga stilner. Opp på ei snudd søppelkasse spretter en spenstig fyr. Det er Rolf Søder. Rolf Søder lesar dikt. Han lesar først «Svar» av Rudolf Nilsen. Det stråler varme og entusiasme ut av fjeset

hans, og han lesar sånn at det sprer seg til oss. Aldri har det vært så stille på noe møte før. Rolf Søder lesar et dikt som begynner sånn: «Tvers igjennom lov til seier, ikke går det andre veier til vårt drømte, frie land». Han lesar alle versene og applausen braker løs. Etterpå skal vi i Arbeidsretten!

Jo, du varma oss og satte mot i oss, Rolf Søder. Takk skal du ha. Og takk til alle de andre kunstnerne som stilte opp for oss. Vi fikk mange slike vitamininnsprøytninger under streiken.

Det vi var mindre flinke til, var å stole på våre egne krefter. Vi har mange dyktige amatører i rekkene, men de ble nesten ikke brukt. Det skulle f.eks. ha kosta oss lite å dra i gang et eget streikeband. Vi hadde toraderen på møter og stands og trekkspill på Grønmo, det skapte stemning og hjalp til å holde koken oppe. Det ble også arrangert fotballkamper o.l. Men ingenting ble gjort som krevde planlegging på litt sikt. Igjen ble vi hemma av at mange innerst inne regna med en kortvarig streik.

Vakt-tjenesten

Noe av det første vi gjorde var å organisere vakttjenesten. Det ble satt ut vakt på hovedstasjonen i Gunnar Schjeldrups vei 11 for å hindre eventuelle forsøk på utkjøring av renovasjonsbiler. På Grønmo fyllplass var det vakt under hele streiken. De kontrollerte om det ble forsøkt tømt husholdningssøppel der. Med unntak av noen få enkeltpersoner og firmaer var sympatien på vår side. Vaktene delte ut løpesedler og samla inn penger. En del av vakttjenesten besto i etterretningsarbeid. Undersøkelser ble gjort på fyllplasser rundt Oslo og på strategiske steder i byen. Gjennom rapport fra sympatisører på disse stedene sikra vi oss den nødvendige oversikt over hvilke firmaer som prøvde på streikebrytervirksomhet. Enkelte fyllplasser ville til og med støtte oss med sympatiaksjoner. Det foregikk bortkjøring av «vår» søppel, men omfanget var ubetydelig.

Trusselen om å sette inn privat entrepriser for å kjøre bort søppla, ble møtt med opptrappet vakthold fra vår side. Etter at Grønmo og forbrenningsanlegget gikk med i streiken, ble mesteparten av de streikende engasjert i vakttjenesten. Barrikader av stein og fyllmasse ble reist for å forberede oss på den avgjørende styrkeprøven.

Vi starta organiseringen av vakttjenesten usikre og vaklende. Men når gutta hadde den innstillingen at dette var pokker så viktig og gjerne tok noen sure økter, så måtte det gå bra. Vi ble etter hvert svært så proffe på dette feltet.

Dispensasjoner

Det er tradisjon blant renholdsarbeiderne at sjukehus skal holdes utenfor under streik. Det ble nedsatt en dispensasjonskomite som organiserte den tømmingen som skulle foregå under streiken. Mellom 2 og 4 renovasjonslag var i arbeid. Administrasjonen henvendte seg med søknader til dispensasjonskomiteen som etter streikekomiteens retningslinjer avgjorde om det var behov for tømming. Det var et stort påtrykk og ikke alle som fikk tømt hadde samme behov. Etter at forholdene ble undersøkt, ble en stor del av dispensasjonene inndratt. En sirkusdirektør tilbød 5 fribilletter dersom dassene på sirkuset ble tømt. Den gikk ikke. Vi stilte tidlig et privatlag til rådighet for tømming av dobøttene til syke og uføre. Vi forlangte imidlertid at helserådet i samarbeid med sosial- og hjemmehjelp kontorene skulle utarbeide lister over de hardest rammede. Det vi fikk var altomfattende lister hvor det bl.a. var tatt med gårder som var revet for flere år siden. Til sist, i streikens siste uke, dro laget ut og tømte etter eget skjønn.

Kommunen med helserådet i spissen la et hardt press på de streikende. Helserådet forlangte at hele byen skulle gis dispensasjon, altså nedlegging av streiken. Vårt arbeid med dispensasjoner svekka kommunens propaganda om at syke og gamle ble hardest ramma. Vi viste i praksis at vi var villige til å utføre tømming i den grad det var nødvendig, men uten å svekke effekten av streiken. Det hjalp oss til å vinne befolkningens støtte.

Organisering av streiken lærte oss mye

Vi lærte at det mange ganger er langt fra teori til praksis. Vi hadde blitt enige om at streiken skulle planlegges og organiseres med sikte på at den kunne bli en langvarig kamp. Allikevel ble det på enkelte områder arbeida som om streiken ville være over dagen etterpå. Det gjaldt særlig kulturen, men også økonomiarbeidet var prega av det. Uviljen til å motta støtte fra politiske organisasjoner var også et uttrykk for dette, men der var også andre forhold inne i bildet. I arbeidet med informasjon, vakttjeneste

Streiken avdekket forhold som få visste om: 4000 bøttedoer i Oslo i 1980. Spesielt en stor gårdeier er treg med å få innlagt lys og varme på utedoene: Kommunen.

og dispensasjoner var det mye bedre samsvar mellom det vi mente og det vi gjorde i praksis.

Et annet område som ble forsømt, og som også har sammenheng med denne ideen om to dagers streik og ferdig med det, var forholdet til familien. De fleste har nær familie som i høyeste grad ble berørt av streiken, først og fremst koner og unger.

Streik og familieliv

Streiken var en påkjønning for oss,

men kanskje en enda større påkjønning for familien. Mange av ungene ble mobba på skolen, naboer slutta å hilse osv. Folk som er imot streik vil ofte forsøke å la det gå utover personer som de streikende er knytta til. Dette var nok særlig et problem for de som var «offentlige» personer, men andre opplevde også slike problemer.

Økonomiske problemer i forbindelse med streik er det også ofte kona som opplever sterkest, og ofte kom mannen sliten og kanskje oppgitt hjem. Da var kona god å ha. Det ble diskutert om streiken og framtida, og

uten den støtten vi fikk hjemme hadde nok mange gitt opp.

Men de store reservene som fantes hjemme var vi ikke flinke til å bruke. Vi lot dem ikke slippe til, og vi tok dem ikke med på møter o.l. På den måten fikk de derfor heller ikke føle det samholdet og den entusiasmen som var blant gutta. Påkjønningen på dem ble dermed ennå større.

Hvordan mange av konene følte det ga en av dem så fint uttrykk for på seiersfesten. Hun hadde laga dette diktet:

*Vi tenker så mye når vi sitter aleine, vi kvinnfolka.
På alt og på ingenting.
Strikkepinnene klirrer.
Det skal bli ei god, tjukk lue til mannen min.
Han trenger ei ny.
Ei lue han kan trekke langt nedover øra,
når'n går tidlig en vintermorra ut i snøføyka.
Gate opp og gate ned når'n tømmer søppel,
mens de fleste andre ligger godt under de varme dynene sine.*

*Streikende, en ny situasjon.
Gutta er fine og modige.
Jeg trur ikke jeg hadde tørt.
Kanskje ...
Jeg er stolt av dem.
Vennina mi, hu hilste blidt da jeg møtte a på butikken.
Se her, sa a og stakk til meg 110 kroner.
Dem skal gutta på verket ha.
Bidraga og den moralske støtten som strømmer inn fra
privathold og fagforeninger,
er med på å gjøre det mulig for dem å fortsette.
De lar seg ikke true.
Det varer ikke evig, veit du.
Det har de forstått.
Kommer mannen min hjem snart, tru?
Sist han var innom, så'n sliten ut, stakkar.
Spiser'n ordentlig?
Jeg var forresten ikke klar over at jeg var så gla' ti'n!*

*Radioen står på.
Distriktssendinga. Volumet blir skrudd opp.
Har det skjedd noe nytt?
Magen min er i halspenn.
Teknisk rådmann vil bruke streikebrytere.
Han sier det er veldig leit, men
de blir nok nødt til å bruke politi.
Magen min blir helt nervøs.
Tenk om ... Tankene svirrer.*

*Blir'n arrestert? Ser jeg'n igjen?
Hva med unga til de andre?
Oppsigelser. Avdrag og lån som forfaller.
Og vi som har tenkt å slå oss ned i ei lita bygd nordpå ...*

*Det blir vel ikke noen jobb å få for han der nå.
Yrkesforbud. Det er flere som er blitt ramma av det.
Han har jo vært med på å trosse arbeidsgiver og
domstol og ...*

*Nei, åssen skal detta gå 'a?
Bruke pol'ti mot arbeidsfolk!
FY FAEN!
Så bleike dem er.
Der sitter de i de fine kontorstolene sine og sier
at dessverre med et smil ...
Hadde det vært rett og riktig, så var det
mannfolka våre som skulle brukt politi mot
kommunen! — Mora mi synes også det.
Forbannelsen vokser og styrken kommer med den.
Ikke gi dere, gutter! Stå på!
Framtida avhenger av sånne som dere.*

*For et ansvar dere har.
For Oslos befolkning som støtter dere,
journalister som spør og
arbeidsplassene i Oslo kommune med
rasjonalisering som hovedoppgave.
La dem stryke til eksamen.*

*Ja! Jeg er stolt av dere.
Og ikke bare jeg.
Nabokona på 70 år ringer på døra.
Du? sier'a forsiktig.
Jeg så dem på TV. Dem er flinke.
Ja, sier jeg, med stolthet i stemmen.
Dem er det.
Skal du komme inn litt?
Skravla går.
Om kommunen som arbeidsgiver.
Om streikeretten som ikke lenger eksisterer.
Og om Arbeidsretten som forlengst har utspilt sin rolle.
Om Kirkenes og Narvik og Jernverket i Mo.
20-åra, 30-åra og 80-åra.
Framtida til arbeidsfolk.*

*Hva faen hadde Aspengren i Arbeidsretten å gjøre? sa
bestefar sint,
mens han tømte utedassen i et høl i hagen på Kampen.
Børsjen er god gjødsel for epletrærne, sa gamlefar.
Streiken er god gjødsel for arbeidsfolks kamp, sier jeg.*

Forhandlingene

Det var hele tida hemmelig hvem som satt i streikekomiteen. Det forsøkte kommunen å gjøre et poeng av. Forhandlinger umuliggjøres fordi vi ikke kommer i kontakt med streikekomiteen, het det. Men fra første stund hadde vi våre talsmenn, som også fungerte som forhandlingsutvalg. De

var spesielt valgt som de streikendes talmenn, de var ikke representanter for streikekomiteen. På samme måte var alle andre med «offentlige» funksjoner, som kontorsjef og dispensasjonskomiteen, spesielt utpekt til dette, ingen var representanter for streikekomiteen. For den var hemmelig.

Forhandlingsutvalget hadde to «motparter»: Vårt eget forbund som hadde godkjent de protokollene som lå til grunn for streiken, og arbeidsgiveren vår, Oslo kommune. Kontakten gikk først og fremst gjennom forbundet.

Kommunen

Bortsett fra staten er Oslo kommune landets største arbeidsgiver med 39 000 ansatte. Etter manges mening også en av de mest kompromissløse og hardhendte arbeidsgivere. I forhandlingssammenheng er det rådmannssjiktet arbeidsfolk vanligvis møter som motstander, i vårt tilfelle teknisk rådmann og lønns- og personalrådmann. Endelige avgjørelser og retningslinjer er det lønns- og personalutvalget som bestemmer. Det er politisk sammensatt, og for tida har altså Høyre reint flertall. Men formannen er fra Arbeiderpartiet, og SV har en representant der.

Under streiken ble det tydelig for de fleste at angrepet på arbeidsforholdene våre bare var et ledd i mer omfattende planer. Kommunen planlegger omorganisering og rasjonalisering på Renholdsverket. For å få til det, er en av forutsetningene at kontrollen med menneskene styrkes og «arbeidstidens overholdelse» overvåkes.

Kommunen regna nok ikke med at vi uten videre ville akseptere mønst-ring ved arbeidstidas slutt og overholdelse av 8-timersdagen. De kjørte en konfrontasjonslinje for å gi en stadig mer brysom fagforening en lærepenge. En streik ville opplagt bli dømt ulovlig og tariffstridig, og med det som grunnlag trodde nok kommunen det skulle gå greit å valse oss ned.

Kanskje ville noen slutte i protest mot at de siste fordelene ved å jobbe i søpla forsvant. Det ville nok bety endel overgangsproblemer med en eventuell masseoppsigelse, men på litt sikt bare påskynde overgangen til privat renovasjonsvirksomhet i Oslo. Og det ville heller ikke Høyre-flertallet i bystyret ha noe imot.

Norsk Kommuneforbund

Alle som ble kjent med forhistoria til streiken ble sjokkert over den udemokratiske saksbehandlingen fra Kommuneforbundets side. Ikke bare vanlige folk og tillitsvalgte på grunnplanet, men også toppfolk i Kommuneforbundet syntes det var ganske hårreisende. Heller ikke arbeidsutvalget i forbundsstyret kunne akseptere saksbehandlingen. De forsto tidlig at lederen for Oslo-kontoret, John Den-

Vår ærede motpart hadde problemer med argumentene på pressekonferansene.

né, måtte koples ut dersom det skulle bli noen løsning på konflikten.

Denne John Denné har, sammen med sekretæren på Oslo-kontoret Odd Strand, i lang tid hatt en sterk maktposisjon i Oslo-distriktet av Kommuneforbundet. Han er valgt av landsmøtet, og har i stor grad operert uavhengig av Distriktsstyret. Flere ganger har dette ført til uenigheter, dem imellom, men foreløpig har Denné fått ture fram som han vil.

Han fungerer som sjefsforhandler for de fleste i Oslo-distriktet, og altså også for oss. Men vi var nå grundig lei den egenrådige oppførselen hans. Vi nekta å ha noe med han å gjøre. Det aksepterte forbundsledelsen, og forhandlingsutvalget vårt fikk derfor kontakt direkte med den. Dermed unngikk vi angrepene fra forbundsledelsen som man ellers må vente i «ulovlige» konflikter.

Det var også en annen sak som bidro til det. Det ble etterhvert klart at private renovasjonsfirmaer ville bruke streiken som springbrett til å overta søppeltømminga i Oslo. Mot slutten av streiken ble det også inngått kontrakt om streikebryteri. Endel firmaer skulle få 2,5 mill. for å tømme Oslo for søppel.

Dermed utfordra Høyre-flertallet i kommunen det prinsipielle synet til Kommuneforbundet på privat entrepriser i kommunal virksomhet. I NKF's formålsparagraf står det at forbundet skal slåss mot slikt.

Blant tillitsvalgte i NKF var det naturlig nok stor interesse for streiken vår. De fleste henvendelsene var svært positive, og som nevnt fikk vi støtte fra flere foreninger i Kommuneforbundet. Mange ville høre hvordan det gikk, om vi fikk mye støtte,

hvordan vi greide oss økonomisk osv. Men enkelte av de ivrigste etter å få informasjoner hørte vi ikke noe mere fra, og det undra vi oss over ...

Den siste streikeuka ble det satt igang et interessant initiativ fra enkelte fagforeningsstyrer i NKF. Det var et opprop som oppfordra oss til å ta opp igjen arbeidet. Begrunnelsen var at streiken vår åpna porten på vidt gap for privat entrepriser i Oslo kommune. Hensikten var ganske god, men av grunner vi ikke skal gå nærmere inn på ble det ikke noe av dette oppropet.

Vi ble altså ikke angrepet hverken ovenfra eller fra siden i forbundet. Når det heller ikke var banditter i egne rekker, så ble vi jo spart for endel problemer. Allikevel var det nok av grøfter å falle i for forhandlingsutvalget.

Forhandlingsutvalget

Vi hadde altså valgt et forhandlingsutvalg som skulle være bindeledd mellom de streikende og Kommuneforbundet/Oslo kommune. Utvalget hadde ikke mandat til å inngå avtaler, alt skulle avgjøres av streikemøtet. Linja vår var å gi oss god tid til å vurdere et hvert forslag. Forhandlinger skulle ikke i utide forstyrre vår tempo- og arbeidsplan. Forhandlingsutvalget skulle ikke fly på kommando fra motparten vår. Vi skulle ha føringen i konflikten.

Dette gjorde det lettere for forhandlingsutvalget å unngå tabber. Det er ellers lett å bli grepet av den klamme «forhandlingsånden» som preger store deler av norsk fagbevegelse. Når du sitter i massevis av mø-

ter med forbundstoppene, når du blir invitert på middag etterpå, når du blir behandla som en med personlig ansvar for å løse konflikten i samarbeid med toppene, da er det fort gjort å miste bakkekontakten. Du blir «ansvarlig». Hvis det da samtidig er grunnlag for ei samarbeidslinje blant de streikende, kan det være fristende å gå inn for et dårlig kompromiss.

Hos oss var det ikke grunnlag for dårlig kompromisser. De streikende var våkne og kampvillige. Vi kunne være uenige om hva som var den beste taktikken for kampen, men slåss ville vi. Samarbeidslinja som tidligere

har stått sterkt i foreninga vår også, hadde ingen talsmenn blant de streikende.

Dette visste forhandlerne våre. Det var det de forsøkte å forklare kommuneledelsen, og de klarte jobben bra. I perioder kunne det bli svært hektisk for dem. De fungerte samtidig som offentlige talsmenn og måtte dekke alt av pressekonferanser og radio- og TV-intervjuer. Litt vel mye venting i korridorer og på telefoner ble det. Forhandlingsutvalget la seg enkelte ganger litt flate for forhandlingstaktiske utspill fra forbund og kommuneledelse, og det hemma and-

re aktiviteter. Men de holdt hue kaldt og hjertet varmt under hele streiken, og kom aldri med soloutspill. Forhandlingsdiplomati de utøvde ble hele tida en styrke for enheten og kampviljen, fordi det var tydelig for alle at det var de streikende som snakka gjennom forhandlingsutvalget.

Men forhandlinger i seg sjøl gir aldri resultater. Hva som kommer ut av forhandlingene er et uttrykk for styrkeforholdet mellom partene. Denne sannheten ble til fulle bekrefta under streiken vår.

Et neshorn på skinner

De første to ukene var prega av «no-tevksling», som Dagbladet kalte det. Kommunen kom med sine «tilbud» som inneholdt det samme, med litt forskjellige ord fra gang til gang. De sto fast på kravet om turnuslister og at to mann skulle følge bilen inn. Vi krevde ingenting annet enn at dette skulle trekkes, at vi skulle kjøre som før inntil en undersøkelse av arbeidsforholdene våre hadde blitt foretatt. På grunnlag av en slik undersøkelse kunne vi gå til forhandlinger.

Kommunens steile holdning ble de første ukene sanksjonert av et enstemmig lønns- og personalutvalg. Mange syntes SV og Arbeiderpartiet spilte en merkelig rolle der, særlig etter at tillitsvalgte fra begge disse partiene hadde støtta oss i Samorgs representantskap.

Men da det skjerpa seg, ble det også en splittelse i lønns- og personalutvalget. Med skuespillet i Arbeidsretten, ble det for alvor klart at Høyre ønska konfrontasjon. Kommunen dura fram «som et neshorn på skinner». De avviste et forsøk på forlik fra Arbeidsretten mot stemmene til DNA og SV, de ville ha en dom mot oss. Med den som grunnlag skulle de valse oss ned:

- Private streikebryterfirmaer sto startklare for å fjerna søpla.
- Militære mannskaper skulle settes inn for å tømme doene.
- Politiet skulle bane vei til fyllplasser og forbrenningsanlegg.
- Ved oppslag og personlige brev ble det kunngjort at vi var oppsagt dersom vi ikke tok opp arbeidet snarest. Siste frist var tirsdag 21. oktober. Dommen falt onsdag 15. oktober og hadde denne ordlyden:

Dystert skuespill, kjedelige aktører. Lønns- og personalutvalg, rådmenn, direktører og «kommune»-advokaten i Arbeidsretten.

Den store styrkeprøven

Hva nå? Vi sto med oppsigelsen i handa, og ble trua med militær og privat streikebryteri under politibeskyttelse. Vi hadde forsåvidt tatt prinsipiell stilling til både dommen og truslene på forhånd. Mandag 13. oktober, før vi gikk i Arbeidsretten, hadde vi fatta et vedtak hvor det het at «vi anser vår streik som rimelig og rettferdig. En dom i Arbeidsretten endrer ikke på dette». Og tirsdag fulgte vi opp med et annet vedtak: «I tilfelle privat entrepriser settes inn i streikebrytervirksomhet, vil renholdsarbeiderne trappe opp, minimum stenging av Grønmo».

Men oppsigelsene var hard kost. Mange tenkte nok at dette var enten eller. Enten vant vi denne kampen, eller så var arbeidsplassen ødelagt. Med en svekka fagforening, demoraliserte arbeidere, tidskontroll og mønstringslister var ikke Renholdsverket noe blivende sted allikevel. Så her var det bare å stå på. Men for

mange, særlig blant de eldre, var ikke saken fullt så enkel. Det er ikke lett å få jobb i dag, spesielt om du er oppe i åra. Måtte vi ikke nå innse at slaget var tapt?

Diskusjonen gikk livlig, både i streikekomiteen, i garderoben og på møtet. Tvilen var nok sterk hos ganske mange, men ikke sterk nok. Først og fremst var folk forbanna. Her vil vi ikke annet enn å jobbe som før, så kommer kommunen trekkende med militære og politi. På toppen av det hele er de så frekke at de sier opp alle sammen. Det er for drøyt! Her får vi sette hardt mot hardt og svare med samme mynt.

Torsdag morgen gikk arbeiderne på Grønmo og tankavdelingen til sympatistreik. Grønmo ble stengt. Dagen etter ble også forbrenningsanlegget stengt. Vi svarte kommunens provokasjoner med å trappe opp kraftig.

Grønmo kom raskt i brennpunktet for konflikten. Barrikader ble bygd av stein og fyllmasse, de vokste stadig høyere med hjelp fra sjåfører i private firmaer. Vaktholdet ble kraftig forsterka. Omkring 100 streikevakter var på plass til enhver tid og venta spent på neste utspill fra kommunen.

Fredag var D-dagen. Kommunen hadde spilt ut det de trodde var trumfesset: streikebryteri og trussel om oppsigelser. Fredag svarte vi gjennom overveldende flertall i avstemning: Streiken fortsetter! Vi hadde ikke latt oss skremme, og en viktig

Domsslutning:

1. Arbeidsnedleggelsen som ble iverksatt mandag 29. september 1980 og forsett pågår blant renholdsarbeiderne ved Oslo Renholdsverk er tariffstridig og ulovlig.
2. De streikende renholdsarbeidere er tariffmessig forpliktet til straks å gjenoppta sitt arbeid.
3. De saksøkte, Norsk Kommuneforbund og Renholdsverkets Arbeiderforening, plikter fortsatt med alle til rådighet stående midler å bringe den tariffstridige og ulovlige aksjonen til opphør straks.

Erling Anger (s)

Finn Midtskaug (s)
Jon Sundnes (s)
Otto Ruge (s)

Hans M. Michelsen (s)
Tor Aspengren (s)
H. Nicolaysen (s)

Bett kopi: bevillingskontroll
Anne Grethe, rådmannen
Arbeidsrettens sekretær.

Hjullasteren skulle rydde barrikadene. Den måtte snu.

«Ikke en brent fyrstikk engang slipper gjennom på Grønmo,» skreiv Arbeiderbladet.

grunn til det var at vi visste vi ikke sto aleine. Flere fagforeninger i Oslo diskuterte og planla sympatiaksjoner dersom politi ble satt inn mot streikevaktene våre. «Fra søppelstreik til søppelkrig», skrev Arbeiderbladet. Og sånn var det vi følte det. Dette var krig, eller i hvertfall en skole i krig. Bålene flamma i snødrevet på Grønmo. Hutrende pressefotografer og journalister var på plass. Politiet var ute og rekognoserte. Men ingenting skjedde. Kommunen våga ikke den store konfrontasjonen. Ordfører Nordengen krøyp til korset og ofra rådmennenes ære og utvalgenes prestisje. Sammen med LO-formannen skreiv han med brei penn et helt nytt forslag til løsning.

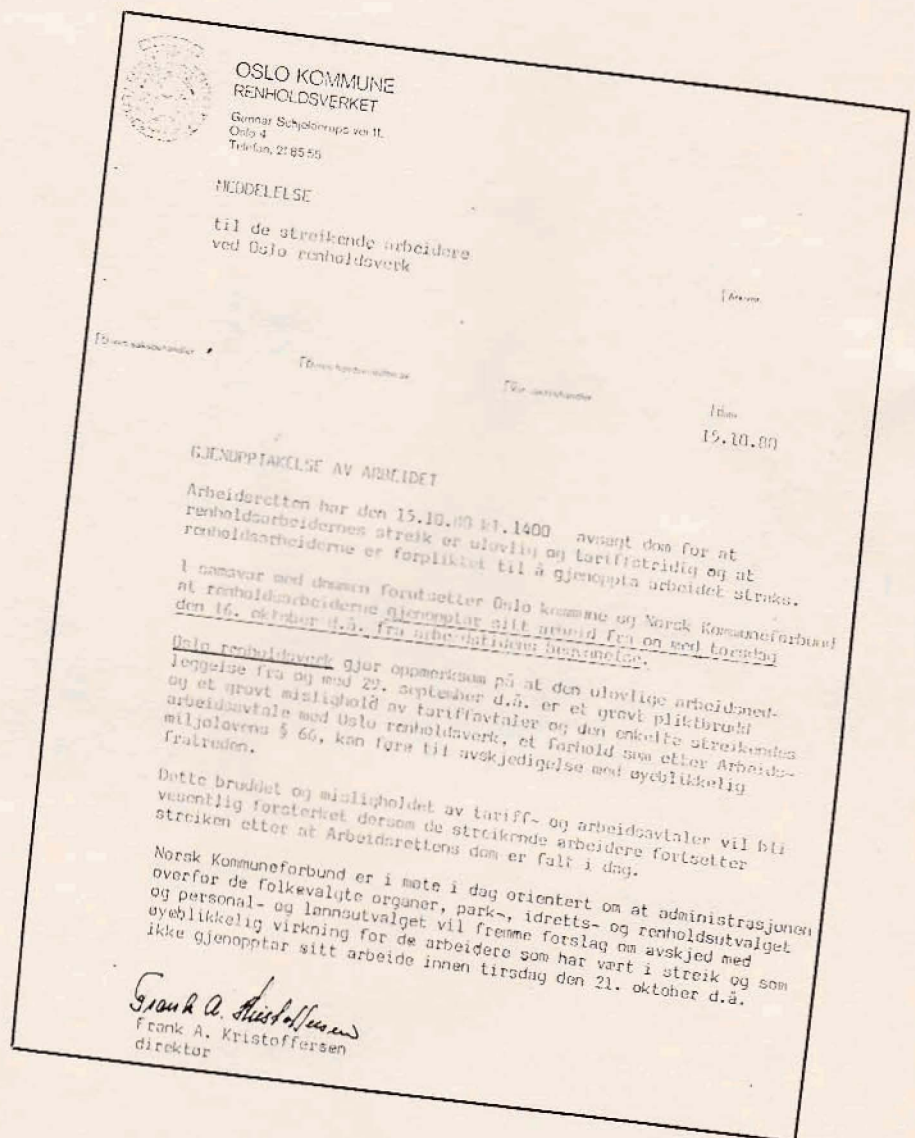
Fredag ettermiddag kunne forhandlingsutvalget dra ned i Kommuneforbundet og hente seiersprotokollen. Som det vel har gått fram, var ikke denne protokollen et resultat av snedige forhandleres kloke taktikk. Den ble tvunget fram fordi vi, sjøl etter å ha blitt utsatt for alt kommunen kunne mobilisere av trusler, ikke viste tegn til å vakle. Den var et resultat av enhet, pågangsmot og seiersvilje blant de streikende, og av den store støtten utafra som sveisa oss hardt nok sammen til å tåle påkjennningene.

Men samtidig med at forslaget til protokoll ble lagt fram, hadde forbundsledelsen innkalt til medlemsmøte i foreninga vår neste dag. En slik mulighet foreligger alltid i en streik hvor de valgte tillitsmennene har trukket seg. Fordi vi vurderte protollforslaget som en seiersprotokoll som ville gi oss alle kort på handa under møtet, mobiliserte streikekomiteen parallelt med forbundet gjennom telefon og NRK.

Ingen tvil om seieren

Innkallinga var effektiv. Rundt 180 av de streikende møtte i Folkets Hus lørdag formiddag. De ble møtt i døra av bukkende forbundssekretærer som delte ut nøkkelringer og kulepennar. Sjarmoffensiven tyda på at forbundsledelsen fortsatt var svært usikre på utfallet.

Det hadde de ikke behøvd. Våre talere krevde garantier og klare fortolkninger av protokollen fra forbundsledelsens side, og fikk det. Nestfor-

mannen Oxholm karakteriserte protokollen som «full pott» for oss, og om de videre forhandlingene sa han at de skulle skje lokalt. Forbundet skulle bare komme inn dersom de ble bedt om å hjelpe til.

Det var det vi ville vite. Med 176 mot 3 stemmer godkjente vi protokollen. Jubelen sto i taket. Utafor trippa «hele verdenspressen». Døren ble åpna, ropet lød: — Har vi vunnet denne streiken? — Ja! lød det unisone brølet. Toraderen satte igang med kjenningsmelodien, og den fine seiersstemninga ble formidla til alle landets fjernsynsskere lørdag kveld.

Mandag ble den planlagte støttefesten gjort om til seiersfest, og der var ikke stemninga mindre høy.

1. - ARBEIDET GJENOPPTAS STRAKS, - DOG SEINEST MANDAG, 20. OKTOBER VED ARBEIDSTIDENS BEGYNNELSE.
2. - DET OPPTAS SNAREST FORHANDLINGER OM ARBEIDSORDNINGEN.
3. - DEN AKTUELLE SITUASJON TILSIER AT DE ANSATTE FORPLIKTER SEG TIL DEN NØDVENDIGE OVERTID FOR SNAREST MULIG Å FA RENGJORT RUTENE.

Har vi vunnet streiken?

Etterpå var det fest.

Hva oppnådde vi?

For oss renholdsarbeidere var dette en rein defensiv kamp. Vi slåss for å forsvare oss mot angrep på hevd og tradisjonelle arbeidsrutiner i renholdsarbeidet. Tradisjoner som renholdsarbeiderne sjøl har kjempa fram og som de har måttet forsvare mot angrep fra kommunen gang på gang. Hadde vi tapt denne gangen, ville det betydd ei radbrukket fagforening og en ødelagt arbeidsplass. På litt sikt ville resultatet antagelig blitt masseoppsigelser og fritt fram for privat entrepris til å overta søppeltømminga i Oslo.

Vi slo angrepet tilbake i denne omgang, og vi oppnådde i stedet et utgangspunkt for forbedringer av arbeidsforholdene. Vi håper og tror at

den planlagte arbeidsmiljøundersøkelsen vil gi et godt grunnlag for å rette opp alle de skjevhetene som finnes på Renholdsverket. Men til syvende og sist er det bare renholdsarbeiderne sjøl og Arbeiderforeninga som kan kjempe igjennom forbedringer som betyr noe.

Og i så måte kan vi se framtida lyst i møte. Gjennom streiken ble det fostra mange nye og dyktige tillitsmenn, og interessen for fagforeningsarbeid ble heva mange hakk. Som det ble sagt om den endelige protokollen på møtet som avblåste streiken: «Protokollen inneholder ingen garantier om hva vi vil oppnå. Men den beste garantien for et godt resultat ligger i Renholdsverkets Arbeiderfo-

rening og dens årvåkne og kampvillige medlemmer».

Slik den utvikla seg, ble ikke streiken bare en defensiv seier over kommunens angrep på arbeidsforholdene våre. Den ble også en seier for demokrati og lokal forhandlingsrett. Vi har fått klare garantier fra forbundsledelsen om at de videre forhandlingene om arbeidsmiljøproblemene på Renholdsverket skal foregå lokalt. At forbundet bare skal komme inn hvis vi sjøl ber om det, er en helt ny situasjon for oss. Slik sett var seieren vår et bidrag til alle som slåss for eller forsvare lokal forhandlingsrett, spesielt til de som slåss denne kampen mot Oslo kommune og Kommuneforbundet.

Forsøpling av rettssamfunnet

Efter vel 3 ukers streik har renholdsarbeiderne i Oslo gjenopptatt arbeidet. De streiket på grunn av den formastelighet fra kommunens side at den ønsket å føre en viss kontroll med arbeidstiden og måten arbeidet ble utført på. Det skulle de streikende ikke ha noe av. At streiken ikke først og fremst rammet kommunen, men eldre og andre vanskeligstilte mennesker, og at den sågar medførte helsemessig uakseptable forhold, var tydeligvis uten interesse.

ARBEIDSRETTE

At streiken var tariffstridig og ulovlig var vel noe de fleste forstod. I allfall måtte arbeiderne være klar over dette etterat blant andre også deres egen organisasjon hadde gitt klar beskjed. Da streiken allikevel fortsatte, bragte kommunen saken inn for arbeidsretten. Resultatet var som sagt ikke vanskelig å forutse; men det kunne naturligvis allikevel ha sin betydning å be om og også få arbeidsrettens avgjørelse. Forutsetningen for at det skulle ha noen mening måtte imidlertid være at man også fulgte opp dommen.

I et rettssamfunn burde det vært en selvfølge at de streikende respekterte dommen og gjenopptok arbeidet. Da det ikke skjedde, burde det iallfall vært en selvfølge at kommunen fulgte opp og gjorde hva den kunne for å få dommen respektert. I stedet falt den retten i ryggen og gjorde fullstendig knefall for de ulovlige streikende. Under disse omstendigheter hadde det vært bedre om kommunen ikke hadde bragt saken inn for retten.

Selvfølkelig var det ikke lett å være kommunen i denne saken, men det forsvarer ikke en slik unnskyldighet som bare kan virke som en oppmuntring til dem som

måtte ønske å iverksette lignende ulovlige aksjoner i fremtiden.

PRIVATE FIRMAER

Da de streikende ikke ville gjenoppta sitt arbeide, burde det vært kommunens klare plikt å overlate arbeidet til de private firmaer som stod klar til å utføre det. Dersom de streikende søkte å hindre dette, måtte det vært

Kaare N. Selvig kommenterer

kommunens plikt å sørge for politiets assistanse slik at lovlig arbeide ikke ble hindret. Hvis politiet måtte tilkalles, ville det i så fall ikke vært kommunens, men de streikendes eget ansvar. Skal lov og rett fortsatt respekteres i dette land, må det kreves et minimum av fast holdning.

Det er også all mulig grunn til å kritisere massemedia for den oppmerksomhet de viet den ulovlige streiken. Ikke så å forstå at de skulle fortiet den eller ikke sendt korte og nøkterne nyheter om den. Derimot kan det bare tjene som en oppmuntring og spore til lignende aksjoner når de ulovlig streikende ble gjort til gjenstand for en nærmest kontinuerlig og sterkt overdreven oppvartning. En reaksjon fra andre deler av Norge kan kanskje være interessant i denne forbindelse. — Hvorfor skal vi plages i tide og utide med stoff i radio og TV om søppelet i Oslo? Det raker ikke oss. — Klimaks ble nådd da TV den dag streiken ble avblåst bragte bilder av en jublende forsamling av streikende arbeidere som til trekkspillmusikk og sang forkynte at de hadde vunnet en total seier.

EN REKKE EKSEMPLER

Den sak som her er trukket frem ville det kanskje ikke vært grunn til å gjøre et så stort nummer av hvis den hadde vært helt enestående. Dessverre føyer den seg inn i en lang rekke eksempler på forakt for lov og rett og for uskyldige tredjemenns stilling. Det er snart umulig å åpne en avis uten at det rapporteres om en eller annen såkalt politisk demonstrasjonsstreik hvis viktigste kjennetegn er at det formelt protesteres mot et eller annet myndighetene har foretatt seg, mens det reelt er bedrifter og publikum det går utover. Det er forøvrig slett ikke bare arbeidere som innlater seg på slike aksjoner, også en lang rekke andre grupper er blitt demonstranter. Felles for dem alle er det at for de aksjonerende selv får den slags ingen konsekvenser. De kan trøstlig demonstrere på andres bekostning. Satt på spissen kan man nesten si at de undertiden endog får betaling for å streike når de etterpå skal ta igjen det forsømte med overtidsbetaling for det de skulle gjort i sin vanlige arbeidstid, jfr. i denne forbindelse avslutningen av søppelstreiken.

Sivile ulydighetsaksjoner er også blitt alminnelige, og igjen svært ofte uten at det reageres. Naturvernaksjonene er velkjente. Samme dag som søppelstreiken ble avblåst, kom det ironisk nok melding om at nu var det bønder som tok seg selv tilrette i protest nettopp mot naturvernerne ved å sperre noen av dem inne i et planlagt naturreservat som bondene mente burde dyrkes opp.

På område etter område moter vi idag holdningsløshet og tafattighet overfor selvtekt og ulovligheter. Hvis det ikke skjer en endring i dette, er vi på rask vei inn i en forsøpling av vårt rettssamfunn og demokrati.

Hva har vi lært?

Det vil alltid pågå en drakamp mellom arbeidere og arbeidsgivere fordi de har motsatte interesser. Det vanlige er at drakampen skjer innafor det etablerte regelverk og forhandlingsapparat. Blir arbeidsgiverne møtt med liten motstand fra arbeiderne og samarbeidsvillige forhandlere, kan de klare å dra utviklinga langt i den retninga de sjøl ønsker. Men ett sted går grensen. Går utviklinga langt nok i gal retning, blir det slutt på tålmodigheten. Det skal ganske mye til, men til slutt tar arbeidsfolk saken i egne hender.

Det eksisterende avtaleverket har vist seg ubrukelig. I vårt tilfelle var det til og med sånn at tidligere avtaler var hovedårsaken til at vi måtte gå til streik. Det kan sjølsagt være mulig å mobilisere til kamp og vinne fram innafor rammene av lover og regler, men i vårt tilfelle hadde det vist seg umulig. Altså måtte det bli en «ulovlig» streik vi gikk til. Det gjorde vi med åpne øyne.

Men da står du der uten en organisasjon med dens ressurser i ryggen. Tvert imot vil den som regel *falle deg* i ryggen. Kommunforbundet gjorde, som vi har vært inne på, ikke det denne gangen, sjøl om ledelsen var raskt ute med å stemple streiken ulovlig. Men allikevel måtte vi stole på egne krefter, skulle vi vinne streiken.

Det viste seg at de kreftene ikke var så små som en del kanskje trodde på forhånd. Når folk har et konkret mål å jobbe sammen mot, er det utrolig hvilke krefter som kan utløses. Nye sider og egenskaper ved oss sjøl, ferdigheter og evner som vi ofte sjøl ikke visste om, ble mobilisert. Dag for dag utvikla vi oss, ble bedre kjent med hverandre og stadig sveisa tettere sammen. Vi fikk en god start, og det er viktig. Fordi vi tok oss tid til forberedelser, kom vi for det første på offensiven i kampen om opinjonen. For det andre ble nesten alle med fra starten gjennom løpeseddelutdeling. Sjølsagt fantes det noen som sneik seg unna hos oss også, men det store flertallet var aktivt med fra første stund.

Samholdet viste seg bare å bli stadig sterkere under streiken. De daglige informasjonsmøtene og hyppige streikemøtene bidro sterkt til dette. Det fikk vi kontinuerlig lufta ut

uenigheter (det var forbudt å «bue» på de som ikke var enige i alt som ble gjort), tatt opp problemer, informert om situasjonen og holdt avstemninger over viktige saker. Enheten og styrken vokste for hver dag, samholdet vokste seg sterkt nok til å tåle de store påkjenningene den siste uka. Det som gjorde at vi vant, var at vi sto sammen sjøl når kommunen satte inn storoffensiven etter Arbeidsrettens dom. Vi lærte at sammen er vi sterke, sammen kan vi utrette utrolig mye.

Vi lærte også at det indre samholdet i en streik er sterkt avhengig av ytre forhold. Støtten vi fikk fra fagbevegelsen og befolkninga ellers var

viktig økonomisk, men vel så viktig moralsk. Den satte ikkebare mot i oss og oppmuntra oss, vi følte også at den forplikta oss. Hvert bidrag, hver støtteuttalelse forplikta oss til å stå på til seieren var i havn. Vi slåss også for de som støtta oss og håpa på oss.

Sjølsagt lærte vi uendelig mye mer enn dette. En del kommer forhåpentligvis fram av oppsummeringa foran, en del har vi ikke klart å få med. Men skulle vi til slutt forsøke å samle alle erfaringene i et par setninger, måtte det bli sånn: Vi har lært at det nytter å slåss, og vi har lært at det er mange, mange rundt i dette landet og i denne byen som vil støtte de som går ut i kamp for rettferdige krav.

Etterspill

Renholdsverkets
Arb. forening, Oslo

Storgt. 39 III - Telefon 20 53 82

Oslo 1, den 26. nov. 1980.

Oslo renholdsverk
Gunnar Schjelderupsv. 11
Oslo 4.

Følgende forslag ble enstemmig vedtatt på medlemsmøte i Renholdsverkets arbeiderforening den 18. november 1980.

Etter oktoberstreiken nøktet Oslo kommune å godkjenne Renholdsverkets arbeiderforenings tillitsvalgte.

Renholdsverkets administrasjon følger lojalt opp.

Den siste tiden har renholdsverkets administrasjon innkalt noen tillitsvalgte til enkelte møter. Situasjonen har slik blitt uklar og uholdbar.

Renholdsverkets arbeiderforening krever skriftlig forsikring om at samtlige tillitsvalgte aksepteres fullt ut i lokale møter og forhandlinger. Inntil det skjer vil tillitsvalgte fra arbeiderforeningen konsekvent boikotte alle møter med etatsledelsen.

OSLO KOMMUNE
RENHOLDSVERKET

Gunnar Schjelderups vei 11,
Oslo 4
Telefon. 218555

Renholdsverkets Arbeiderforening
Storgt. 39

[Arkivnr.]

OSLO 1

029.21

[Deres saksbehandler]

[Deres henvendelse av]

[Vår saksbehandler]

[Dato]

F.A.Kristoffersen/MH 2.12.80

GJENOPTAKELSE AV TILLITSMANNSARBEIDET

Det vises til brev av 26.11.80 fra Renholdsverkets Arbeiderforening.

Fra personal- og lønnsrådmannen har renholdsverket mottatt gjenparter av brev av 1.12.80 til teknisk rådmann og til Norsk Kommuneforbund. Det fremgår av disse at Arbeiderforeningens tillitsvalgte nå er godkjente av kommunen. Renholdsverket henholder seg til dette.

Med hilsen

Frank A. Kristoffersen
Frank A. Kristoffersen

Jan Larsen
Jan Larsen
fung.personalsjef

